

Nederland ongewild leverancier van sigaretten en sigaren voor de Duitse bezetting

Louis Bracco Gartner (sigmann@wanadoo.nl)

Dat Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog het merendeel van zijn tabaksvoorraad moest afstaan aan de Duitsers, is algemeen bekend. Dat het om echt grote hoeveelheden ging en het verhaal daarachter kwam ik onlangs pas tegen. Genoeg stof om er een artikel aan te wijden.

Al tijdens de Eerste Wereldoorlog bleek dat tabak niet alleen een genotmiddel was. Naast zeep waren sigaretten ook toen een eerste levensbehoefte: goed voor de zenuwen en het stilde de honger. Het duurde dan ook niet lang, namelijk tot augustus 1940, dat de bezetters aanspraak gingen maken op onze tabaksvoorraad. Wehrmachtorders van 20 tot 50 miljoen sigaren per maand waren meer regel dan uitzondering.

Banderol voor één Wehrmachtsigaar

Banderol voor een doosje Wehrmachtsigaren

Zestig procent van onze tabaksvoorraad, een waarde vertegenwoordigend van f 7.200.000,-, moest worden afgestaan, waardoor de voorraad smolt als sneeuw voor de zon. Nederland kende in 1939 een verbruik van 1678 miljoen sigaren ter waarde van f 70.490.000,- en 5234 miljoen sigaretten ter waarde van f 53.513.000,-. De hartstochtelijke roker sloeg dan ook in de eerste oorlogsmaanden aan het hamsteren waardoor de prijzen op de zwarte markt meer dan vertienvoudigd werden. Voor shag werd grif f 7,- per half ons betaald. De sigarenwinkel, van oudsher het trefpunt van gezelligheid, was maar enkele uren per week open, omdat de beperkte voorraad dan al weer uitverkocht was. En de altijd zo uitnodigende etalage was nu alleen maar gevuld met showcards. Naarmate de voorraad tabak slonk werd er meer en meer teruggevallen op surrogaatproducten. Al vanaf 1941 werd in onze beroemde sigaren papieren omblad verwerkt en bestond het binnengoed uit Hongaarse en binnenlandse tabak of uit Italiaanse Kentucky.

Vanaf mei 1942 werd de distributie verruimd met 10 sigaren of veertig sigaretten per week en wanneer er bijvoorbeeld te weinig aardappelen

beschikbaar waren, werd ter compensatie soms zelfs een dubbel rantsoen verstrekt.

hergestellt für die Deutsche Wehrmacht
20 Zigaretten Turmac

Omdat de Nederlandse sigarenindustrie ook moest produceren voor de bezettingslegers in België en Frankrijk werd in 1942 al tweemaal zoveel sigaren omgezet dan in het jaar daarvoor, te weten. 155.461.000 stuks ter waarde van f 9.707.000,- en 18.576.000 sigaretten en 5½ miljoen gulden aan kerftabak.

*Sigaren voor de Wehrmacht
(zie ook binnenzijde achterkaft)*

Doordat veel sigarenmakers werden gedeporteerd was er niet alleen te weinig tabak voorhanden maar ook te weinig mankracht om de vele sigaren te produceren.

Het onvermijdelijke gevolg van de grote vraag naar tabak was dat steeds meer surrogaatproducten gezocht en gevonden werden, zoals kersenblad, beetwortelblad en suikerbietenloof. Van dat laatste werd kenschetsend gezegd: "straks kunnen we op onze suikerbonnen nog sigaren krijgen vervaardigd uit suikerbietenloof". Uit landbouwkringen kwamen waarschuwingen tegen het gebruik van beetwortelblad als grondstof voor de sigaar. Aangezien beetwortelblad waardevol was als veevoedsel, zou door de grote hoeveelheid die nodig was voor de productie van de surrogaatsigaren, de melkvoorziening in gevaar kunnen komen.

Naarmate Duitsland meer onder druk kwam te staan en te lijden kreeg van bombardementen steeg bij de Duitse hypernerveuze bevolking en bij de soldaten aan het oostfront de vraag naar sigaretten en sigaren, waardoor het rantsoen in Nederland werd gehalveerd en de vrouwen buitengesloten werden van het rantsoen. In april 1943 gaven tabaksbonnen alleen nog maar recht op 5 sigaren en niet veel later kwam er de 'verordening' waarbij

alleen nog maar een eenheidsverpakking te verkrijgen was. Wat sigaretten betreft had men nog de keus uit drie verschillende prijsklassen, shag in twee kwaliteiten en twee prijsklassen, en sigaren waren alleen in uiterst sobere kartonnen verpakkingen te koop. De vrij smakeloze tabakken waren door de hoge belasting bovendien alleen nog maar voor de welgestelden weggelegd. Uit deze tijd stamt ook de bekende CONSI sigaret, waarvan de duurste van de drie f 1,60 kostte, maar meestal rond de rijksdaalder verkocht werd. Het publiek vertaalde deze naam als *Cigaretten Onder Nationaal Socialistischen Invloed*. Minder bekend is de volgende leuze: *Churchill Overwint Na Sicilië Italië*.

Dat deze sigaretten voor de Duitse bezetting te ordinair waren bewijst onderstaande brief van het Kabinet van den Leider der N.S.B. gericht aan het Bureau voor Tabaksproducten, Stationsweg te Den Haag, d.d. 4 februari 1944:

In mijn kwaliteit als Chef van het Kabinet van den Leider en Burgemeester van Wassenaar ben ik genoodzaakt veel bezoekers te ontvangen. Thans zou ik gaarne van u vernemen of de mogelijkheid bestaat mij voor representatieve doeleinden iedere maand 500 sigaretten (North States, Wings en Lucky Strike) en 50 sigaren te verstrekken.

Voor het huis van de Leider der N.S.B., Plein 1813, no. 1 te Den Haag, zoude ik voor representatieve doeleinden gaarne maandelijks ontvangen 500 sigaretten en een kist van 100 sigaren.

Met belangstelling zie ik Uwe berichten tegemoet.

*Hoogachtend,
de chef van het Kabinet van den Leider
(w.g.) Jhr. D. de Blocq van Scheltinga*

Het onvermijdelijke gevolg

Eenigen tijd geleden heeft de politie wegens prijsopdrijving den geheelen voorraad van de sigarenwinkelier A. de K. in beslag genomen. Deze verkocht n.l. uit een apart gehouden voorraad sigaren voor f 1,25 per stuk, sigaretten voor f 3,75 per 20 stuks en shagtabak tegen f 4,50 per 50 gram. Gezien de lange periode, waarin deze prijsopdrijving geschiedde beliep de onrechtmatige winst een niet onaanzienlijk bedrag en hiermee rekening houdend heeft de Inspecteur voor de Prijsbeheersing te Arnhem den winkelier tot een boete van f 1000,-- veroordeeld en hem zijn handelswaar door een verbeurdverklaring ontnomen. (Januari 1943).

Nederlandse sigaren voor de Wehrmacht. Zie blz. 2333

Goudse pijpen halen op de schaats. Zie blz. 2349

Gelegenheidspijp (1743-1755) ter ere van Gouverneur-generaal Gustaaf Willem van Imhoff. Zie artikel op pagina 2342